

ADAM BŁACHNIO, ALEKSANDRA MILANOWICZ

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

WYBRANE ZAGADNIENIA ZWIĄZANE
Z POKRZYWDZONYM JAKO SPÓŁKĄ Z OGRANICZONĄ
ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

1. WSTĘP

Jedną z elementarnych, a zarazem najbardziej istotnych funkcji prawa karnego jest funkcja ochronna, której istota sprowadza się do stanowienia przez ustawodawcę takich norm prawnych, które będą miały na celu ochronę dóbr uznanych za cenne z punktu widzenia społeczeństwa, jednostki czy państwa¹. Owa ochrona stosunków społecznych przed naruszeniami realizowana jest przede wszystkim poprzez stanowienie regulacji prawnych normujących czyny zabronione pod groźbą kary (pogrupowane ze względu na przedmiot ochrony), ale również wskutek umożliwienia wpływania na bieg postępowania karnego osobom, których dobra zostały naruszone. Z tego też względu wśród rudymentalnych kwestii związanych z prawem karnym jest pojęcie pokrzywdzonego, a więc osoby, która wskutek przestępstwa doznała określonej krzywdy bądź szkody. Z pozoru może się wydawać, że problematyka określenia osoby pokrzywdzonej należy do stosunkowo nieskomplikowanych. Jednakże bliższa analiza poszczególnych przepisów, w kontekście

¹ Tak W. WRÓBEL, A. ZOLL, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010, s. 39.

przedmiotu ochrony norm prawnokarnych, jak również uregulowań procesowych wskazuje, że jest to zagadnienie nie tylko niezmiernie istotne, lecz także budzące liczne kontrowersje. Tytułem przykładu należy wskazać, że w przypadku niektórych czynów zabronionych nie można mówić w ogóle o osobie pokrzywdzonej bądź ma ona niejako pozaprawny charakter². Komplikacje dotyczą jednak nie tylko przestępstw formalnych czy skierowanych przeciwko dobrom prawnym o stosunkowo abstrakcyjnym charakterze. Równie skomplikowana może być sytuacja podmiotu zbiorowego, w szczególności spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, który został pokrzywdzony czynem zabronionym, zwłaszcza w sytuacji, gdy jedyną osobą uprawnioną do reprezentacji, a zarazem jedynym udziałowcem jest sprawca tego czynu zabronionego. Możliwość taka występuje częstokroć na gruncie przestępstwa niegospodarności (art. 296 § 1 k.k.), jeżeli sprawca, przeprowadzając określoną czynność, działa na szkodę podmiotu, który reprezentuje i którego jest faktycznym właścicielem. W takim układzie powstaje pytanie – czy na gruncie norm prawa karnego (zarówno materialnego, jak i procesowego) można skutecznie wskazać osobę pokrzywdzoną czynem zabronionym, czy osoba taka może skutecznie działać w postępowaniu karnym, na przykład poprzez złożenie/odmowę złożenia wniosku o ściganie, a także

² Tytułem przykładu należy wskazać kontrowersje związane z art. 270 k.k., a mianowicie przestępstwa podrobienia dokumentu, na gruncie którego przyjmuje się, że jest ono skierowane przeciwko wiarygodności dokumentów, a tym samym przeważnie nie godzi ono w dobra konkretnej osoby (chyba że dodatkowo godzi w dobra innej osoby wskutek zachodzącego zbiegu z innym czynem zabronionym) – szerzej por. uchwała SN z 15 września 1999 r., I ZKP 26/99, «OSNKW» 11-12/1999, poz. 69; tak też A. HERZOG, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. STEFAŃSKI, Warszawa 2015, s. 1647. Jako specyficzną należy także uznać regulację art. 113 § 2 pkt 1 k.k.s., w myśl której przepisów kodeksu postępowania karnego dotyczących pokrzywdzonego nie stosuje się w postępowaniu karnym skarbowym. Unormowanie takie nie oznacza jednak, że w tego rodzaju czynach zabronionych pokrzywdzony nie występuje, ale z uwagi na fakt, że przedmiotem ochrony tego rodzaju czynów zabronionych jest interes finansowy Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz Wspólnot Europejskich, ma ono raczej znaczenie wiktymologiczne niż prawne – tak T. RAZOWSKI, [w:] P. KARDAS, G. ŁABUDA, T. RAZOWSKI, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 847; por. też. F. PRUSAK, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz, II: Komentarz do art. 54-191 k.k.s.*, Kraków 2006, s. 840.

czy obowiązujące regulacje prawne przewidują wskazaną sytuację i jak powinny zachować się organy wymiaru sprawiedliwości. Celem rozstrzygnięcia powyższych wątpliwości należy w pierwszej kolejności odwołać się do pojęcia pokrzywdzonego oraz sprawcy, zarówno na gruncie prawa karnego materialnego, jak i procesowego.

2. POJĘCIE POKRZYWDZONEGO I SPRAWCY W ŚWIETLE OBOWIĄZUJĄCYCH REGULACJI PRAWNOKARNYCH

Prawne unormowanie pokrzywdzonego zostało przez ustawodawcę wprowadzone w ustawie procesowej, a mianowicie w art. 49 k.p.k.³ Zgodnie z § 1 pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. Kolejne regulacje wprowadzają rozszerzenie omawianego pojęcia na inne jednostki organizacyjne posiadające zdolność prawną bądź instytucje państwowe lub samorządowe (§ 2), a także na zakład ubezpieczeń społecznych i Państwową Inspekcję Pracy (§ 3-3a). Zasadniczo status procesowy pokrzywdzonego opiera się z jednej strony na wskazaniu kręgu podmiotów, którym zostaje on przyznany, z drugiej zaś na przyjęciu, że pokrzywdzony na etapie postępowania przygotowawczego jest stroną postępowania (art. 299 § 1 k.p.k.), a tym samym może korzystać ze wszystkich uprawnień, jakie zostały dla niego prawem przewidziane (art. 300 § 2 k.p.k.)⁴. Procesowe ujęcie pokrzywdzonego nie

³ Niewątpliwie pojęcie pokrzywdzonego jest pojęciem wieloznacznym. Może ono obejmować swoim znaczeniem zarówno aspekt prawny, pierwotnie i wtórnie wiktymologiczny czy poszkodowanego – por. też E. BIŃKOWSKA, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, VI: *Strony i inni uczestnicy postępowania karnego*, red. C. KULESZA, Warszawa 2016, s. 262 i n. Naturalnie można równocześnie dokonać wielu podziałów osób pokrzywdzonych ze względu na przyjęte kryteria – chociażby osoby fizyczne-jednostki organizacyjne czy osoby pokrzywdzone określonym typem przestępstwa (np. kradzieżą czy zgwałceniem).

⁴ Zaznaczyć należy, że uprawnienia pokrzywdzonego jako strony postępowania karnego mogą obejmować także postępowanie sądowe (niezależnie od jego stadium), jednak pod warunkiem, że będzie on występował w charakterze oskarżyciela posiłkowego bądź subsydiarnego.

jest jednak wyczerpujące i *de iure* wynika z norm materialnoprawnych. Jak słusznie wskazuje się w literaturze, odwołanie do norm materialnoprawnych jest niezbędne z uwagi na konieczność określenia przedmiotu ochrony czynu zabronionego, który został opisany w normie sankcjonowanej. To właśnie merytoryczny opis zachowania sprawcy, które zostało skierowane przeciwko określönemu dobru prawnemu, ma decydujący wpływ na ustalenie zakresu, „komu” ustawodawca przyznaje status pokrzywdzonego⁵. Jak słusznie wskazuje Krzysztof Eichstaedt, powołując się na uchwałę SN I KZP 26/99: „krąg osób pokrzywdzonych w rozumieniu art. 49 § 1 ograniczony jest zespołem znamion czynu będącego przedmiotem postępowania oraz czynów współukaranych”⁶. Podobnie uważa Katarzyna Dudka, która pisząc między innymi o służebnej roli prawa karnego procesowego względem prawa karnego materialnego, stwierdza, że „definicja pokrzywdzonego ma charakter materialno-procesowy. Z punktu widzenia procesowego (formalnego), pokrzywdzonym jest podmiot, którego jakiegokolwiek dobro prawne zostało naruszone lub zagrożone w wyniku zdarzenia będącego przestępstwem. Materialną treść definicji pokrzywdzonego wyznaczają natomiast znamiona przestępstwa, w wyniku którego doszło do naruszenia lub zagrożenia dobra prawnego”⁷. Pogląd taki wyraża także Tomasz Grzegorzczak, twierdząc, że „ustalenie, czy i kto jest pokrzywdzonym, odbywać się więc musi na podstawie normy prawa karnego materialnego [...]. Przy ustaleniu osoby pokrzywdzonego niezbędne może też niekiedy stać się uwzględnienie norm prawnomaterialnych innych niż karne dziedzin prawa np. prawa cywilnego czy rodzinnego”⁸. W takim rozumieniu pokrzywdzonym

⁵ Tak też P. HOFMAŃSKI, E. SADZIK, K. ZGRYZEK, *Kodeks postępowania karnego, I: Komentarz do art. 1-296*, Warszawa 2004, s. 282; A. MUSZYŃSKA, *Naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem*, Warszawa 2010, s. 104; M. KRÓLIKOWSKI, R. ZAWŁOCKI, *Prawo karne*, Warszawa 2018, s. 12.

⁶ K. EICHSTAEDT, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. ŚWIECKI, Warszawa 2013, s. 278.

⁷ K. DUDKA, *Wpływ prawa karnego materialnego na ustawową definicję pokrzywdzonego*, [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego*, red. Z. CŹWIĄKAŁSKI, G. ARTYMIĄK, Warszawa 2009, s. 140.

⁸ T. GRZEGORCZYK, [w:] T. GRZEGORCZYK, J. TYLMAN, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2003, s. 282-283.

może być zasadniczo każda osoba fizyczna, prawna lub inna posiadająca zdolność prawną, której dobro w jakikolwiek sposób zostało naruszone lub zagrożone czynem o znamionach opisanych w ustawie karnej.

Nieco inaczej wygląda sytuacja w przypadku określenia pojęcia sprawy. O ile bowiem ustawodawca wcale nierzadko tymże pojęciem się posługuje por. np. art. 33 § 2, art. 45 § 1, art. 66 § 1 k.k.), o tyle pozostało one niezdefiniowane. Sformułowanie to, z uwagi na kontekst, w jakim posługuje się nim ustawodawca, jest nierozzerwalne z pojęciem oskarżonego oraz podejrzanego, a więc stron postępowania karnego, przeciwko którym ono się toczy⁹. Zgodnie z art. 71 § 1 k.p.k. za podejrzanego uważa się osobę, co do której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której bez wydania takiego postanowienia postawiono zarzut w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego. Z kolei zgodnie z § 2 tego przepisu za oskarżonego uważa się osobę, przeciwko której wniesiono oskarżenie do sądu, a także osobę, co do której prokurator złożył wniosek wskazany w art. 335 § 1 lub wniosek o warunkowe umorzenie postępowania. Wobec takiego ujęcia status sprawy związany jest ściśle z przeprowadzeniem określonych czynności procesowych (wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów i zmierzanie do jego ogłoszenia, przystąpienie do przesłuchania w charakterze podejrzanego, skierowania aktu oskarżenia lub wniosku o warunkowe umorzenie postępowania) i stanowi egzemplifikację norm procesowych. Należy jednak mieć na uwadze, że procesowe unormowanie sprawy (formalne) może się różnić od materialnego¹⁰, bowiem pierwsze determinuje wykonanie jednej z wyżej wymienionych czynności, drugie zaś faktyczny obraz stanu faktycznego.

⁹ W sposób szczególny zostało to uwidocznione na gruncie zastosowania takich instytucji, jak warunkowe umorzenie postępowania czy dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, gdzie warunkiem *sine quo non* możliwości ich przyjęcia jest przekształcenie postępowania w fazę *in personam* właśnie przeciwko sprawcy czynu zabronionego; por. też A. BŁACHNIO, *Pozytywne uwarunkowania dobrowolnego poddania się odpowiedzialności w kodeksie karnym skarbowym (cz. 1)*, «Prok. i Pr.» 4/2014, s. 117-119.

¹⁰ Por. A. MURZYNOWSKI, *Faktycznie podejrzany w postępowaniu przygotowawczym*, «Palestra» 15.10/1971, s. 36-43.

Problematyka popełnienia czynów zabronionych skierowanych przeciwko „podmiotowi zbiorowemu” przez sprawcę, który jest zarazem jedynym właścicielem i reprezentantem takiej jednostki, jest sporna w doktrynie i budzi pewne kontrowersje natury merytorycznej. Wyznaczając bowiem granice pojęcia pokrzywdzonego przez odwołanie się do normy sankcjonowanej, a także do regulacji materialnoprawnych z zakresu prawa cywilnego i handlowego, może się okazać, że sprawca swoim zachowaniem działa na szkodę podmiotu, którego jest jedynym właścicielem – a tym samym, pośrednio, na swoją własną niekorzyść (co może wydawać się nielogiczne). Celem przybliżenia powyższego problemu należy przejść do związłego przedstawienia regulacji dotyczącej organów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wynikających z przepisów prawa handlowego, a następnie ustalić, czy i które z nich w takiej sytuacji mogą ją reprezentować. Ujęcie takie jest konieczne z uwagi na treść art. 51 § 1 k.p.k., zgodnie z którym za pokrzywdzonego, który nie jest osobą fizyczną, czynności procesowych dokonuje organ uprawniony do działania w jego imieniu. Tym samym to w przepisach regulujących materię odnoszącą się do innych osób niż osoby fizyczne należy odnaleźć źródła uprawnienia do reprezentacji w postępowaniu karnym.

3. ORGANY UPRAWNIONE DO REPREZENTACJI SPÓŁKI Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ JAKO PODMIOTU POKRZYWDZONEGO PRZESTĘPSTWEM

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością to podmiot wyposażony w osobowość prawną. Powszechnie przyjmowana jest teoria organów, zawarta w art. 38 k.c., zgodnie z którą osoba prawna działa poprzez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i opartym na niej statucie¹¹.

¹¹ Uchwała SN z 2 marca 1993 r., III CZP 25/93 «OSP» 12/1966, poz. 243, wyrok SN z dnia 15 marca 2002 r., II CKN 1415/00, «Lex» nr 53284 „Czynność prawna dokonana przez osoby fizyczne wchodzące w skład organu osoby prawnej, ale z przekroczeniem jego kompetencji nie może wywołać skutku dla tej osoby (prawnej) i jako sprzeczna z art. 38 k.c. jest nieważna”

Oznacza to, że działania organów osoby prawnej uznawane są za działania spółki¹². W przypadku spółki z o.o. należy pamiętać o swoistym rozdziale kompetencji pomiędzy poszczególne organy. Polski model spółki z o.o. ma bowiem charakter dualistyczny, w którym rozłączone zostały funkcje zarządcze od nadzorczych. Kodeks spółek handlowych przewiduje kompetencje czterech organów spółki z o.o. Należą do nich zgromadzenie wspólników, pełniące funkcje uchwałodawcze, zarząd spółki, którego zadaniem jest prowadzenie spraw spółki i jej reprezentacja w stosunkach zewnętrznych, oraz organy nadzoru w postaci rady nadzorczej i komisji rewizyjnej. Zarząd jest organem powołanym do prowadzenia spraw spółki i jej reprezentacji. Pojęcie reprezentacji należy odnosić do czynności w stosunkach zewnętrznych, wszelkie pozostałe czynności, w tym czynności faktyczne i organizacyjne, uznać należy za prowadzenie spraw spółki¹³. Z art. 201 § 1 k.s.h. można wyprowadzić regułę ogólną, zgodnie z którą układ kompetencji w spółce z o.o. polega – jak już wcześniej wspomniano – na rozdziale uprawnień między poszczególne organy, z tym jednak zastrzeżeniem, że jeśli istnieją wątpliwości, do kogo należy dana kompetencja, należy ją przypisać zarządowi. Oznacza to, że reprezentacja należy zatem do wyłącznych kompetencji zarządu, choć może zostać niejako zmniejszona poprzez rozszerzenie kompetencji rady nadzorczej i wspólników – art. 220, 228 *in principio*¹⁴.

¹² A. Kidyba posługuje się stwierdzeniem, że zarząd jest organem realizującym zdolność do czynności prawnych spółki z o.o.; R. Kwaśnicki zaś wskazuje, że jest on przedstawicielem ustawowym spółki; por. A. KIDYBA, *Kodeks spółek handlowych, I: Komentarz do art. 1-300*, Warszawa 2017, s. 906; por. R. KWAŚNICKI, *Zarząd spółki kapitałowej nie jest gorszy niż jej pełnomocnik*, «Rzeczpospolita» z 19 grudnia 2006 r., s. C4. Stosownie do postanowienia SN z 18 października 2002 r., V CKN 111/01, «Legalis» 59478, osoba występująca w charakterze członka zarządu spółki z o.o. nie jest jej przedstawicielem, a osoba działająca jako przedstawiciel nie jest członkiem organu uprawnionego do reprezentacji tejże osoby prawnej.

¹³ Por. K. RESZCZYK, *Problematyka podziału kompetencji zarządczych w spółce akcyjnej*, «PPH» 1/2014, s. 19, która wskazuje, że w zakresie prowadzenia spraw spółki mieści się uprawnienie do reprezentacji spółki.

¹⁴ J. NAWORSKI, *Komentarz do art. 201 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tytuł III Spółki kapitałowe, dział I – spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, II: red. T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ, Warszawa 2011, s. 224.

Tego rodzaju zabieg jest jednak ograniczony do konieczności uzyskania przez zarząd zgody innego organu, przed podjęciem określonych czynności. Wyłączone jest natomiast przekazanie całości uprawnień zarządu dotyczących prowadzenia spraw spółki innemu organowi¹⁵. Istnienie zarządu oznacza oddzielenie, przynajmniej formalne, elementu zarządzającego od kapitału¹⁶, a przy wykonywaniu swych uprawnień korzysta on ze względnej niezależności. Zarząd jest organem obligatoryjnym w spółce. Powołanie zarządu jest bowiem warunkiem powstania spółki z o.o., na co wprost wskazuje art. 163 pkt 3 k.s.h. Istnienie zarządu pozwala na występowanie spółki w obrocie, a jego brak implikowałby konieczność powołania dla niej kuratora postanowieniem sądu, którego zadaniem byłoby powołanie tego organu. Zarząd to także organ uchwałodawczy, a jednocześnie wykonawczy w stosunku do wspomnianych wcześniej uchwał zgromadzenia wspólników, a czasem także organów kontrolnych. Tworzą go jedynie osoby fizyczne mające pełną zdolność do czynności prawnych, które nie zostały skazane prawomocnym wyrokiem sądu w sprawach enumeratywnie wymienionych w art. 18 k.s.h.¹⁷

4. ZGROMADZENIE WSPÓLNIKÓW

Zgromadzenie wspólników – podobnie jak zarząd – ma charakter organu obligatoryjnego w spółce z o.o. Nie podlega on powołaniu, lecz jego skład wynika z ustawy. Jest to organ o dużej doniosłości, gdyż tylko w ramach zgromadzenia zagwarantowane jest prawo bezpośredniego podejmowania decyzji w sprawach spółki, a samo członkostwo w tym organie jest nierozdzielnie połączone z członkostwem w spółce¹⁸.

¹⁵ A. KIDYBA, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*4, Warszawa 2005, s. 440.

¹⁶ R. PABIS, *Komentarz do art. 201 k.s.h.*, [w:] M. BIENIAK, J. BIENIAK, G. NITA-JAGIELSKI i in., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 644.

¹⁷ Wyrok SA w Gdańsku z 19 września 2014 r., I ACa 51/14, «OSA» 2/2015, poz. 3, s. 40.

¹⁸ K. KOPACZYŃSKA-PIECZNIAK, *Komentarz do art. 221 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych, II: Komentarz do art. 151-300*, red. A. KIDYBA, Warszawa 2018, s. 526.

Do najistotniejszych kompetencji zgromadzenia wspólników należy podejmowanie decyzji w sprawach organizacyjnych spółki. Ponadto, zgromadzenie dokonuje wyboru członków pozostałych organów spółki oraz określa, jaki będzie sposób reprezentacji spółki przez zarząd. Zgromadzenie wspólników ma także kompetencje uchwałodawcze, podejmuje bowiem uchwały w sprawie zmian umowy spółki, w tym o zmianie przedmiotu działalności i wysokości kapitału zakładowego. Do kompetencji zgromadzenia należy także decydowanie w sprawie rozwiązania spółki, rozpatrzenia i zatwierdzenia sprawozdania zarządu z działalności spółki, sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy oraz udzielenia absolutorium członkom organów spółki z wykonania przez nich obowiązków. Ponadto, zgromadzenie wspólników podejmuje decyzje w zakresie zbycia i wydzierżawienia przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienia na nich ograniczonego prawa rzeczowego, nabycia i zbycia nieruchomości, użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości oraz zwrotu dopłat. Zgromadzeniu wspólników przysługuje prawo wydawania poleceń oraz wytycznych zarządowi w oparciu o wydawane uchwały, co ma wpływać na procesy reprezentacyjne w spółce.

5. SYSTEM NADZORU I KONTROLI W SPÓŁCE Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

System nadzoru i kontroli w spółce z o.o. ma charakter złożony. Obecność organów o kompetencjach nadzorczych i kontrolnych ma charakter co do zasady fakultatywny¹⁹. Kompetencje rady nadzorczej są bardzo szerokie i obejmują sprawowanie stałego nadzoru i kontroli

¹⁹ M. CHOMIUK, *Komentarz do art. 213 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. JARA, Warszawa 2017, s. 891; obowiązek ustanowienia organu nadzoru powstaje wtedy, gdy spełnione zostaną dwie przesłanki: kapitał zakładowy spółki przewyższy kwotę 500 000 zł oraz spółka będzie miała więcej niż 25 wspólników.

nad działalnością spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności, natomiast kompetencje komisji rewizyjnej są z zasady znacznie węższe²⁰.

1) Rada nadzorcza

Rada nadzorcza to organ osoby prawnej powołany do wykonywania czynności nadzoru, działający w oparciu o właściwe przepisy regulujące funkcjonowanie osoby prawnej oraz jej statut. Szczególnym obowiązkiem rady nadzorczej jest ocena sprawozdania zarządu z działalności spółki z o.o. oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy. Wśród pozostałych kompetencji rady nadzorczej należy wskazać także kontrolę sprawozdań w zakresie ich zgodności z księgami, dokumentami oraz stanem faktycznym, jak również ocenę wniosków zarządu dotyczących podziału zysku lub pokrycia straty. Rada nadzorcza w spółce z o.o. ma więc prawo do wglądu w jej księgi i dokumenty²¹, a także może przeprowadzić rewizję majątku czy też zażądać sprawozdań i wyjaśnień nie tylko od członków zarządu, lecz także od pozostałych pracowników spółki²². Ponadto radzie nadzorczej przysługuje w pewnych sytuacjach prawo do zwoływania zwyczajnego, jak i nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników oraz możliwość zaskarżania uchwał podjętych podczas zgromadzenia wspólników.

2) Komisja rewizyjna

Komisja rewizyjna w odróżnieniu od rady nadzorczej w spółce z o.o. nie prowadzi stałego nadzoru – jest bowiem okresowym organem kontrolnym spółki. Kontrola tym różni się od nadzoru, że polega na prawie wglądu w działalność spółki włącznie z możliwością żądania informacji i wyjaśnień, wglądu do odpowiednich dokumentów spółki,

²⁰ P. PINIOR, *Nadzór wspólników w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2012, s. 405 i n.

²¹ A. LESIAK, *Komentarz do art. 219 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. KOZMA, M. OŻÓG, Gdańsk 2012, s. 438; por. także M. KRÓL-GAJEWSKA, A. WYRZYKOWSKA, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Zagadnienia praktyczne*, Warszawa 2014, s. 125.

²² R. PABIS, *Komentarz do art. 219 k.s.h.*..., s. 702; podobnie: A. KIDYBA, *Komentarz do art. 213 k.s.h.*..., s. 1019-1020.

lecz bez prawa podejmowania wiążących decyzji²³. Komisja rewizyjna w spółce z o.o. zazwyczaj zbiera się raz w roku przed zwyczajnym zgromadzeniem wspólników i dokonuje wtedy oceny sprawozdania zarządu spółki z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego, a także wniosków zarządu dotyczących podziału zysku lub pokrycia straty. Komisja rewizyjna spółki z o.o. zobowiązana jest złożyć zwyczajnemu walnemu zgromadzeniu wspólników sprawozdanie z wyników tych ocen w trybie i w zakresie określonym dla wykonywania tych obowiązków przez radę nadzorczą. Uprawnieniem komisji rewizyjnej jest także prawo zwołania zgromadzenia wspólników, jeśli zarząd spółki z o.o. nie zwołuje go w odpowiednim terminie, oraz prawo wystąpienia z powództwem o uchylenie określonej uchwały wspólników lub stwierdzenia jej nieważności²⁴. Jeśli w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nie została ustanowiona rada nadzorcza, umowa spółki z o.o. może rozszerzyć obowiązki komisji rewizyjnej także na te pozostałe czynności, do których zwykle upoważniona jest rada nadzorcza. Jednak komisji rewizyjnej nie można przyznać – nawet poprzez postanowienie umowy spółki z o.o. – uprawnień do reprezentacji spółki w umowie z członkiem zarządu lub w sporze spółki z członkiem zarządu. Takie uprawnienie wspólnicy spółki mogą przyznać jedynie radzie nadzorczej lub pełnomocnikowi wybranemu w drodze uchwały zgromadzenia wspólników.

6. ORGANY UPRAWNIONE DO REPREZENTACJI SPÓŁKI W POSTĘPOWANIU KARNYM W SYTUACJI JEDNOŚCI STRON PROCESOWYCH

Wśród norm prawa karnego procesowego brak jest zasadniczo zakazu łączenia ról oskarżonego (podejrzanego) i pokrzywdzonego²⁵,

²³ A. KIDYBA, *Komentarz do art. 213 k.s.h...*, s. 1020.

²⁴ A. OPALSKI, *Komentarz do art. 219 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych, IIA: Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz – art. 151-226*, Warszawa 2018, s. 1281.

²⁵ W. JASIŃSKI, *Kumulacja ról oskarżonego i pokrzywdzonego w polskim procesie karnym*, «PiP» 63.1/2008, s. 88.

jednak na gruncie prawa handlowego kwestia reprezentacji spółki posiadającej status pokrzywdzonego w procesie karnym przez jej organy statutowe stanowi jedno z najbardziej skomplikowanych zagadnień pojawiających się przy omawianiu problematyki uczestnictwa takiego podmiotu w postępowaniu przed sądem karnym²⁶. Zakaz kumulacji dwóch przeciwstawnych stron postępowania karnego wywodzony może być z treści art. 50 k.p.k.²⁷, który uniemożliwia korzystanie z uprawnień pokrzywdzonego (a więc np. jednemu członkowi zarządu spółki z o.o.) osobie występującej w tej samej sprawie w charakterze oskarżonego (z wyjątkami wynikającymi z oskarżenia wzajemnego przy czynach ściganych w drodze oskarżenia prywatnego). Niezależnie od powyższej regulacji sytuację taką należy uznać za niedopuszczalną z uwagi na procesowe konsekwencje i sprzeczności wynikające z charakteru stron procesowych. Uprawnienia tychże są bardzo zróżnicowane i wzajemnie sprzeczne, a nawet się wykluczają. Tytułem przykładu należy wskazać, że osoba pokrzywdzona (bądź ją reprezentująca) jest przesłuchiwana w charakterze świadka, a więc może ponosić odpowiedzialność karną z art. 233 k.k., zaś sprawca (podejrzany, oskarżony) przesłuchiwany jest bez pouczenia o obowiązku mówienia prawdy i grożącej z tego tytułu odpowiedzialności karnej²⁸. Z tego też względu, przyjmując jako punkt wyjścia rozważania poczynione wyżej, należy rozstrzygnąć zagadnienie, kto w takiej sytuacji, jaki organ bądź inna powołana osoba może skutecznie podejmować czynności procesowe na rzecz pokrzywdzonej przestępstwem osoby prawnej w postaci spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Zgodnie z poczynionymi ustaleniami organem właściwym do reprezentacji spółki z o.o. jest zarząd, który w sytuacji organu jednoosobowego, a zarazem będącego sprawcą czynu zabronionego, nie może

²⁶ S. PAWELEC, *Spółka kapitałowa jako pokrzywdzony w procesie karnym*, Warszawa 2011, s. 129.

²⁷ Por. też K.T. BORATYŃSKA, P. CZARNECKI, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. SAKOWICZ, Warszawa 2016, s. 189.

²⁸ Zdecydowanie dalsze różnice wynikają chociażby z przepisów dotyczących stosowania środków zapobiegawczych, takich jak tymczasowe aresztowanie czy możliwości zaskarżania poszczególnych orzeczeń.

reprezentować pokrzywdzonego. Zaznaczyć należy, że nie chodzi tu o problem reprezentacji procesowej przez pełnomocnika w ujęciu art. 87 § 1 i 2 k.p.k., lecz o możliwość aktywnego uczestnictwa w procesie karnym. Ustawodawca przewidział bowiem sytuację, w której w pewnych sytuacjach spółkę mogą reprezentować osoby niebędące członkami zarządu. Odebranie zarządowi prawa reprezentacji w ściśle oznaczonych przypadkach jest zatem wyjątkiem od art. 201 § 1 k.s.h. Rozwiązaniem konfliktu interesów jest unormowanie opisane w art. 210 § 1 k.s.h., przewidującym, że w sporze między spółką a członkiem zarządu spółkę reprezentuje rada nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą zgromadzenia wspólników. W doktrynie podkreśla się, że owy spór należy rozumieć szeroko, jako wszelkie postępowania sądowe, gdy spółka i członek jej zarządu występują po przeciwnych stronach²⁹. Należy jednak wskazać, że w treści przytoczonej regulacji kodeksowej zakaz reprezentacji spółki przez danego członka zarządu łączący się ze sporem nie musi zaistnieć w każdej sytuacji. Z uwagi na publicznoprawny charakter ścigania przestępstw gospodarczych³⁰ trudno jest mówić o sporze rozumianym cywilistycznie – jako wystąpieniu jednej strony z roszczeniem przeciwko drugiej. Kodeks spółek handlowych wskazuje, że w przypadku braku rady nadzorczej, spółka musi powołać pełnomocnika uchwałą zgromadzenia wspólników. Oczywiście reguła ta odnosi się do tych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, w których rada nadzorcza została powołana, jeżeli organu tego w spółce nie ma – jedynym uprawnionym do jej reprezentowania będzie pełnomocnik powołany przez zgromadzenie wspólników. W piśmiennictwie i judykaturze pojawia się kwestia dopuszczalności reprezentacji spółki w postępowaniu karnym przez prokurenta. W art. 210 k.s.h. ustawodawca w sposób wyczerpujący określił podmioty, które w tej sytuacji mogą działać w imieniu spółki, a to może prowadzić do wniosku, że czynności tych nie może podejmować nawet samoistny prokurent. Powyższe zagadnienie stało się przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego,

²⁹ A. LESIAK, *Komentarz do art. 210 k.s.h...*, s. 404.

³⁰ Publicznoprawny charakter ścigania próbowano bezskutecznie znieść nowelizacją art. 585 k.s.h., wprowadzoną ustawą z 25 marca 2011 r. o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców (Dz.U. Nr 106, poz. 622 ze zm.).

gdzie zostało jednoznacznie wskazane, że w postępowaniu karnym prokurent może dokonywać za przedsiębiorcę czynności procesowych jako organ uprawniony do działania w jego imieniu³¹. Choć stanowisko judykatury zostało mocno skrytykowane przez polską doktrynę prawa handlowego³², to powstały problem nie doczekał się jednoznacznego rozstrzygnięcia. Wydaje się, że prokurent, niebędący przecież organem spółki, nie jest samoistnie umocowany na mocy art. 51 § 1 k.p.k. z uwagi na szczególnie charakter postępowania karnego. Jednakże mając na względzie pozycję prokurenta – jako osoby o najpełniejszych kompetencjach jeśli chodzi o czynności związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, to stosowne wydaje się przyjęcie umocowania go do wszystkich czynności sądowych i pozasądowych, w tym także w postępowaniach karnych. Przyjęcie takiego rozwiązania łączyłoby się z koniecznością niejako poszerzenia odesłania zawartego w treści art. 51 § 1 k.p.k.³³ Co więcej, wykluczenie prokurenta mogłoby prowadzić do sytuacji, w której bezpośredni udział spółki przed sądem karnym byłby niemożliwy. Rozwiązania takiego nie należy jednak uznawać za wystarczające co najmniej z trzech powodów. Po pierwsze, o czym była już mowa, sporne pozostaje samoistne umocowanie prokurenta w trybie art. 51 § 1 k.p.k., ponieważ trudno go uznać za organ spółki. Po drugie, prokura jest szczególną formą pełnomocnictwa, które może, ale nie musi, być udzielone. A zatem może w ogóle nie występować w danym podmiocie. I po trzecie, prokurę przedsiębiorca może w każdym czasie odwołać (art. 1097 k.c.), a tym samym jednoosobowy zarząd (sprawca czynu zabronionego) może ją w dowolnym momencie cofnąć. Dlatego też, przy braku możliwości działania ze strony organów powołanych do reprezentacji oraz prokurenta należy poszukać innych, alternatywnych możliwości reprezentacji takiego pokrzywdzonego.

Przechodząc dalej, warto zastanowić się także nad możliwością skorzystania w tym zakresie z rozwiązań cywilistycznych. Artykuł 42 § 1

³¹ Postanowienie SN z 26 listopada 2003 r., I KZP 28/03, «KZS» 1/2004, poz. 24, s. 13.

³² M.J. NAWORSKI, *Prokurent w postępowaniu karnym. Glosa do postanowienia SN dnia 26 listopada 2003 r., I KZP 28/03, «Glosa» 2/2006, s. 68 i n.*

³³ Podobnie S. PAWELEC, *Spółka kapitałowa...*, s. 129.

k.c.³⁴ stanowi, że w sytuacji gdy osoba prawna nie może być reprezentowana lub prowadzić swoich spraw ze względu na brak organu albo brak w składzie organu uprawnionego do jej reprezentowania, sąd ustanawia dla niej kuratora. Takie rozwiązanie neguje Szymon Pawelec, wskazując, że byłoby ono ograniczeniem dla spółki w przypadku, gdy nie dochodziłoby do rzeczywistej sporności interesów pomiędzy pokrzywdzoną spółką a oskarżonym członkiem jej zarządu³⁵. Komentowany przepis przewiduje, że „jeżeli osoba prawna nie może prowadzić swoich spraw z braku powołanych do tego organów, sąd ustanawia dla niej kuratora”. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem polskiej doktryny prawa cywilnego przesłanką powołania kuratora, zgodnie z art. 42 § 1 k.c., jest stan, w którym osoba prawna nie może prowadzić swoich spraw, spowodowany brakiem powołanych do tego organów. Podkreślane jest przy tym, że sam brak organów czy brak możliwości prowadzenia spraw nie jest wystarczający. Między brakiem organów a niemożnością prowadzenia spraw przez osobę prawną musi bowiem istnieć powiązanie kauzalne³⁶. Według art. 42 § 2 k.c. kurator powinien postarać się niezwłocznie o powołanie organów osoby prawnej, a w razie potrzeby o jej likwidację, przy czym nie jest jasne, czy wskazany przepis określa kompetencje kuratora w sposób wyczerpujący, czy też jedynie przykładowy. Kuratela wynikająca z komentowanego przepisu może znaleźć zastosowanie do każdej osoby prawnej, z wyjątkiem Skarbu Państwa³⁷. Nie jest więc wykluczone zastosowanie art. 42 k.c. w zw. z art. 331 § 1 k.c. w odniesieniu do tzw. ułomnych osób prawnych, w tym zwłaszcza dla pozbawionej zarządu spółki partnerskiej³⁸. Należy zastanowić się więc, jak interpretować przesłankę niemożności działania z powodu braku organów. „Posiadanie”

³⁴ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 1145).

³⁵ S. PAWELEC, *Spółka kapitałowa...*, s. 132.

³⁶ G. GORCZYŃSKI, *Komentarz do art. 42 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz, I: Część ogólna (art. 1-125)*, red. M. FRAS, M. HABDAS, Warszawa 2018, «Lex/el.» 587748128, teza 3.

³⁷ K.A. DADAŃSKA, *Działanie osoby prawnej*, Warszawa 2006, s. 88.

³⁸ K. MULARSKI, *Komentarz do art. 42 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny, I: Komentarz do art. 1-352*, red. M. GUTOWSKI, Warszawa 2018, nb 3.

przez osobę prawną organów można rozumieć na dwa sposoby³⁹. Po pierwsze, chodzić może o istnienie w strukturze osoby prawnej określonych ośrodków decyzyjnych. Po drugie, „posiadanie” organów może oznaczać, że organ jest „obsadzony”, tj. że można wskazać osoby, które w prawidłowy sposób zostały ustanowione piastunem organu⁴⁰. Wydaje się, że komentowany przepis ma na uwadze tę ostatnią sytuację. Zatem z brakiem organów będziemy mieli do czynienia, gdy bez względu na przyczynę tego stanu rzeczy nie da się wskazać osób, które pełnią funkcję organu⁴¹. W orzecznictwie trafnie wykluczono zastosowanie komentowanego przepisu w sytuacji, gdy osoba prawna organ „posiada”, ale organ ten z jakichś powodów nie może osoby prawnej przy określonej, konkretnej czynności prawnej reprezentować⁴². Językowa wykładnia komentowanego przepisu mogłaby sugerować, że powołanie kuratora jest uzasadnione tylko w sytuacji, gdy brak jest organów uprawnionych do prowadzenia spraw osoby prawnej, ale nie do jej reprezentacji. Mimo takiego sformułowania przepisu w orzecznictwie funkcjonuje wykładnia rozszerzająca pojęcie niemożności prowadzenia spraw osoby prawnej jako „niemożność działania” obejmującą zarówno prowadzenie spraw, jak i reprezentację osoby prawnej⁴³. Judykatura nie ma też wątpliwości co do tego, że nie mamy do czynienia z „brakiem organu” w sytuacji, gdy wprawdzie organ jest prawidłowo obsadzony, ale nie wykonuje

³⁹ M. PAZDAN, *Niektóre konsekwencje teorii organów osoby prawnej*, «PNUŚ, Prace Prawnicze» 5/1969, s. 215.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 216

⁴¹ G. GORCZYŃSKI, *Komentarz...*, teza 7.

⁴² Uchwała SN z 30 kwietnia 1993 r., III CZP 47/93, «Wokanda» 7/1993, s. 5 (chodziło o sprzedaż nieruchomości między przedsiębiorstwem państwowym a jej dyrektorem pełniącym funkcję organu). Odmiennie K. MULARSKI, *Komentarz...*, nb 7, który dopuszcza zastosowanie art. 42 k.c. w sytuacji „luki konstrukcyjnej”, uniemożliwiającej organowi działanie w konkretnej sytuacji.

⁴³ Uchwała SN z 8 marca 2012 r., III CZP 95/11, «MPH» 1/2013, s. 51, w której wskazano, że z „niemożnością działania” mamy do czynienia nie tylko gdy osoba prawna nie może działać na zewnątrz, lecz także gdy wprawdzie działać na zewnątrz może, ale nie może prowadzić swych spraw w stosunkach wewnętrznych; M. BARCZAK, *Kurator ustanowiony na podstawie art. 42 k.c.*, «Prawo Spółek» 2/2010, s. 30.

swoich funkcji i nie prowadzi spraw osoby prawnej⁴⁴. Nie jest do końca jasne, czyje interesy komentowany przepis ma na względzie, tj. czy chodzi o interesy osób trzecich, w tym wierzycieli osoby prawnej⁴⁵, czy też interesy samej osoby prawnej pozbawionej możliwości działania⁴⁶. Jeśliby przyjąć, że u źródeł ustanowienia kuratora na podstawie komentowanego przepisu leży szeroko rozumiany interes publiczny oraz wyeliminowanie sytuacji, w której ochrona osoby prawnej byłaby zakłócona lub nawet niemożliwa, to rozszerzenie ochrony także na samą spółkę jest w tym wypadku uzasadnione. Niecelowe bowiem byłoby powoływanie pełnomocnika dla pokrzywdzonej spółki przez zarząd, który występowałby w procesie w charakterze oskarżonego. Co więcej, powołanie prokurenta uprawnionego do reprezentacji interesów osoby prawnej (o którym mowa była we wcześniejszych rozważaniach), jako że czynność ta wykonywana jest poprzez uchwałę zarządu, także wydaje się zabiegiem niecelowym i niejako osłabiającym pozycję pokrzywdzonego w procesie karnym.

Mając na uwadze powyższe rozważania, należy poszukać w polskim ustawodawstwie innych unormowań, na podstawie których możliwe byłoby powołanie kuratora lub innego przedstawiciela, będącego efektywnym reprezentantem dla pokrzywdzonej spółki w postępowaniu przed sądem karnym. Kodeks spółek handlowych w art. 253 § 1 i 2⁴⁷ stanowi, że w sporze dotyczącym uchylecia lub stwierdzenia nieważności uchwały wspólników pozwaną spółkę reprezentuje zarząd, a gdy nie może on działać za spółkę i brak jest uchwały wspólników o ustanowieniu pełnomocnika, sąd właściwy do rozstrzygnięcia powództwa wyznacza kuratora spółki. Możliwość ustanowienia kuratora dla osoby prawnej statuje także art. 69 § 1 k.p.c.⁴⁸, który wymaga, by oprócz braku

⁴⁴ K. MULARSKI, *Komentarz...*, nb 8, 13, 33.

⁴⁵ S. DMOWSKI, R. TRZASKOWSKI, *Komentarz do art. 42 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga I. Część ogólna*, red. J. GUDOWSKI, Warszawa 2014, teza 1.

⁴⁶ K.A. DADAŃSKA, *Działanie...*, s. 88.

⁴⁷ Analogiczne rozwiązanie dla spółki akcyjnej opisane zostało w art. 426 § 1 i 2 k.s.h.

⁴⁸ Ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 1460).

przedstawiciela ustawowego lub braków w składzie organów albo osób uprawnionych do działania za stronę czynność procesowa wymagająca udziału kuratora miała charakter niecierpiący zwłoki⁴⁹. Badając, czy czynność ma w rzeczywistości taki charakter, sąd musi rozważyć, czy oczekiwanie na usunięcie w zwykłym trybie przeszkód do dalszego prowadzenia postępowania może prowadzić do powstania istotnych uszczerbków dla strony zamierzającej dokonać czynności procesowej. Do niedawna możliwość ustanowienia kuratora dla osoby prawnej przewidywała także ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym⁵⁰. Ustawą nowelizującą z 26 stycznia 2018 r. ustawodawca uchylił jednak przepisy art. 26-33 ustawy o KRS, dotyczące kuratora rejestrowego. W uzasadnieniu do projektu ustawy⁵¹ wskazano, że istnienie równoległe dwóch instytucji (kuratora rejestrowego i kuratora „materialnego” – z art. 42 k.c.) prowadziło do wielu rozbieżności w orzecznictwie i doktrynie, a w ciągu 16 lat funkcjonowania kuratora rejestrowego ustanowiono ich bardzo niewiele (w uzasadnieniu nie wskazano liczb)⁵². Wskazano również, że usunięcie tej instytucji było postulatem środowiska sędziów i referendarzy sądowych podnoszonym już od wielu lat. Jeśli chodzi o przepisy przejściowe, to zgodnie z art. 42 ustawy nowelizującej do kuratorów ustanowionych przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej stosuje się przepisy dotychczasowe, lecz sąd rejestrowy może zmienić zakres uprawnień ustanowionego kuratora, stosując przepis w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Powyższe nie rozwiązuje jednak badanego problemu.

⁴⁹ P. GRZEGORCZYK, *Komentarz do art. 69 k.p.c.*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, I: *Postępowanie rozpoznawcze*⁵, red. T. ERECIŃSKI, Warszawa 2016, «Lex/el.» 587584237, teza 3.

⁵⁰ Ustawa z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 1500).

⁵¹ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw z 23 listopada 2017 r., druk 2067.

⁵² *Ibidem*, s. 28-29.

7. ZAKOŃCZENIE

Analiza dogmatyczna obowiązujących rozwiązań prawnych prowadzi do wniosku, że nie przewidują one skutecznego zabezpieczenia interesów pokrzywdzonego, którym w konkretnej sytuacji okazała się spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – z uwagi na brak możliwości reprezentacji jej interesów „w sporze” z jedynym członkiem zarządu i zarazem udziałowcem. Pozornie mogłoby się wydawać, że taka luka prawna wynika z faktu, iż osobą, która w końcowym rozrachunku poniosła jakąś stratę, jest sam sprawca, bowiem skoro jest on jedynym udziałowcem, to jakikolwiek czyn zabroniony skierowany przeciwko interesom takiej spółki jest skierowany przeciwko niemu samemu. Jednakże tak nie jest. Należy pamiętać, że każda spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest odrębnym podmiotem prawnym, posiadającym samoistny byt prawny i zdolność prawną oraz zdolność do czynności prawnej. Ponadto, zgodnie z rozważaniami poczynionymi uprzednio za pokrzywdzonego w postępowaniu karnym uznaje się osobę, której dobro zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. Tym samym to nie jedyny udziałowiec (czy członek zarządu) jest osobą pokrzywdzoną, ale właśnie ta odrębna jednostka organizacyjna. Również zdefiniowanie pokrzywdzonego z uwagi na treść normy sankcjonującej musi skutkować przyjęciem, że spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest osobą podmiotem pokrzywdzonym, jeżeli to właśnie przeciwko niej zostało skierowane konkretne zachowanie sprawcy. Nie zmienia tego fakt, że sprawcą takiego czynu zabronionego jest jedyny członek organu uprawnionego do reprezentacji i zarazem jedyny udziałowiec. Przyjęcie poglądu odmiennego skutkowałoby zastosowaniem wykładni *per non est*, a więc polegałoby na optowaniu (wbrew brzmieniu normy sankcjonowanej) za brakiem podmiotu pokrzywdzonego, co należy uznać za niedopuszczalne. W takiej sytuacji podmiotem pokrzywdzonym jest oczywiście spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, a problem polega wyłącznie na braku w jej reprezentacji. Proponując własne rozwiązanie omawianej kwestii, należy podkreślić, że w obecnym kształcie literalna wykładnia poszczególnych aktów prawnych znacznie utrudnia wskazanie podmiotu, który mógłby reprezentować

pokrzywdzoną spółką. *De lege lata* należy wskazać, że wyjściem z omawianej sytuacji jest zastosowanie wykładni rozszerzającej art. 42 § 1 k.c. i uznanie, że zachodzi brak w składzie organu uprawnionego do reprezentacji spółki w postaci niezdolności tego organu do reprezentacji osoby prawnej (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) do podejmowania czynności na jej rzecz z uwagi na konflikt interesów. Tym samym sąd (wydział karny sądu rejonowego, w okręgu którego prowadzone jest postępowanie) powinien ustanowić dla spółki kuratora, który by ją reprezentował wyłącznie w postępowaniu karnym. Rozwiązanie takie jest szczególnie korzystne, gdy mocno zaakcentujemy konieczność wyłączenia oskarżonego członka zarządu od podejmowania decyzji, ale także możliwe osłabienie jego gwarancji procesowych w przypadku pełnienia funkcji reprezentanta spółki. *De lege ferenda* należy wskazać na niezupełność regulacji art. 51 k.p.k. i potrzebę jego znowelizowania poprzez wprowadzenie formuły dotyczącej możliwości reprezentacji podmiotu niebędącego osobą fizyczną przez kuratora ustanowionego do konkretnego postępowania. W takim ujęciu do wymienionego wyżej przepisu należałoby wprowadzić § 4 i 5 o treści: „§ 4. Za pokrzywdzonego, o którym mowa w § 1, którego jedynym organem uprawnionym do reprezentacji jest oskarżony, działa kurator ustanowiony przez sąd. Kurator podejmuje czynności wyłącznie na rzecz reprezentowanego podmiotu w postępowaniu karnym, do którego został ustanowiony. § 5. Do kuratora stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące pełnomocnika”. Regulacja taka wypełniałaby lukę w obowiązujących przepisach, a jednocześnie zmierzałaby do prawidłowego zabezpieczenia interesów pokrzywdzonego „podmiotu zbiorowego” w postępowaniu karnym.

WYBRANE ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z POKRZYWDZONYM JAKO SPÓŁKĄ Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

Streszczenie

Artykuł omawia problematykę dotyczącą spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jako pokrzywdzonym w postępowaniu karnym, w sytuacji, w której jedynym udziałowcem i zarazem członkiem zarządu jest

sprawca czynu zabronionego popełnionego na szkodę tego podmiotu. Autorzy przedstawiają kolejno problematykę związaną z pojęciem pokrzywdzonego w aspekcie prawa karnego procesowego oraz materialnego, a także regulacje związane z zastępstwem procesowym w sytuacji konieczności wyłączenia organu spółki na gruncie prawa handlowego i postępowania cywilnego. Całość rozważań kończy przedstawienie własnego stanowiska, a także postulaty *de lege ferenda*.

THE LIMITED COMPANY AS A VICTIM IN CRIMINAL PROCEEDING: SELECTED ISSUES

Summary

The article discusses the situation of the limited company which is the victim in criminal proceedings where the offence against the company has been committed by its sole shareholder, the only member of its board of managers. I present issues related to the concept of the injured party from the point of view of criminal procedural and substantive law, and regulations associated with legal representation in the situation where it is necessary to exclude a company entity on the grounds of commercial law and civil proceedings. I conclude my observations with a presentation of my own position and postulates for new legislation.

Słowa kluczowe: spółka z o.o.; pokrzywdzony; postępowanie karne, reprezentacja; członek zarządu.

Keywords: limited company; victim; criminal proceedings; representation; member of the management board.

Literatura

- BARCZAK M., *Kurator ustanowiony na podstawie art. 42 k.c.*, «Prawo Spółek» 2/2010, s. 30-42.
- BIEŃKOWSKA E., [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, VI: *Strony i inni uczestnicy postępowania karnego*, red. C. KULESZA, Warszawa 2016.
- BŁACHNIO A., *Pozytywne uwarunkowania dobrowolnego poddania się odpowiedzialności w kodeksie karnym skarbowym (cz. 1)*, «Prok. i Pr.» 4/2014, s. 114-139.

- BORATYŃSKA K.T., CZARNECKI P., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. SAKOWICZ, Warszawa 2016.
- CHOMIUK M., *Komentarz do art. 213 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. JARA, Warszawa 2017.
- DADAŃSKA K.A., *Działanie osoby prawnej*, Warszawa 2006.
- DUDKA K., *Wpływ prawa karnego materialnego na ustawową definicję pokrzywdzonego*, [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego*, red. Z. ĆWIAKALSKI, G. ARTYMIAK, Warszawa 2009.
- EICHSTAEDT K., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. ŚWIECKI, Warszawa 2013.
- GORCZYŃSKI G., *Komentarz do art. 42 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna (art. 1-125)*, red. M. FRAS, M. HABDAS, Warszawa 2018.
- GRZEGORCZYK P., *Komentarz do art. 69 k.p.c.*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, I: Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. ERECIŃSKI, Warszawa 2016.
- GRZEGORCZYK T., [w:] *Polskie postępowanie karne*, red. T. GRZEGORCZYK, J. TYLMAN, Warszawa 2003.
- HERZOG A., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. STEFAŃSKI, Warszawa 2015.
- HOFMAŃSKI P., SADZIK E., ZGRYZEK K., *Kodeks postępowania karnego, I: Komentarz do art. 1-296*, Warszawa 2004.
- JASIŃSKI W., *Kumulacja ról oskarżonego i pokrzywdzonego w polskim procesie karnym*, «PiP» 63.1/2008, s. 85-95.
- KIDYBA A., *Kodeks spółek handlowych, I: Komentarz do art. 1-300*, Warszawa 2017.
- KIDYBA A., *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 2005.
- KOPACZYŃSKA-PIECZNIAK K., *Komentarz do art. 221 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych, II: Komentarz do art. 151-300*, red. A. KIDYBA, Warszawa 2018.
- KRÓL-GAJEWSKA M., WYRZYKOWSKA A., *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Zagadnienia praktyczne*, Warszawa 2014.
- KRÓLIKOWSKI M., ZAWŁOCKI R., *Prawo karne*, Warszawa 2018.
- KWAŚNICKI R., *Zarząd spółki kapitałowej nie jest gorszy niż jej pełnomocnik*, «Rzeczpospolita» z 19 grudnia 2006 r., s. C4.
- LESIAK K., *Komentarz do art. 219 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. KOŹMA, M. OŹÓG, Gdańsk 2012.
- NAWORSKI M.J., *Prokurent w postępowaniu karnym. Glosa do postanowienia SN z dnia 26 listopada 2003 r.*, I KZP 28/03, «Glosa» 2/2006, s. 68-81.

- MULARSKI K., *Komentarz do art. 42 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny*, I, *Komentarz do art. 1-352*, red. M. GUTOWSKI, Warszawa 2018.
- MUSZYŃSKA A., *Naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem*, Warszawa 2010.
- MURZYNOWSKI A., *Faktycznie podejrzany w postępowaniu przygotowawczym*, «Palestra» 27.10/1971, s. 36-43.
- NAWORSKI J., *Komentarz do art. 201 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tytuł III Spółki kapitałowe, dział I – spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, II, red. T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ, Warszawa 2011.
- OPALSKI A., *Komentarz do art. 219 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych, IIA: Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz – art. 151-226*, Warszawa 2018.
- PABIS R., *Komentarz do art. 201 k.s.h.*, [w:] M. BIENIAK, J. BIENIAK, G. NITA-JAGIELSKI i in., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2017.
- PAWELEC S., *Spółka kapitałowa jako pokrzywdzony w procesie karnym*, Warszawa 2011.
- PAZDAN M., *Niektóre konsekwencje teorii organów osoby prawnej*, «PNUŚ, Prace Prawnicze» 5/1969, s. 205-215.
- PINIÓR P., *Nadzór wspólników w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2012.
- PRUSAK F., *Kodeks karny skarbowy. Komentarz, II: Komentarz do art. 54-191 k.k.s.*, Kraków 2006.
- RAZOWSKI T., [w:] *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, red. P. KARDAS, G. ŁA-BUDA, T. RAZOWSKI, Warszawa 2010.
- RESZCZYK K., *Problematyka podziału kompetencji zarządczych w spółce akcyjnej*, «PPH» 1/2014, s. 19-26.
- WRÓBEL W., ZOLL A., *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010.